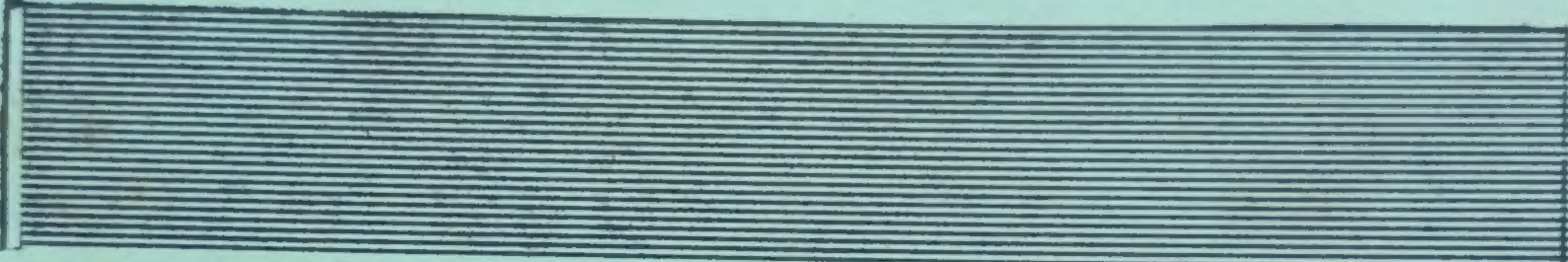

አንድ መንግሥት

ለአዲሪክ መሥረታ
የሰው ኃይል ሥልጠና የተዘጋጀ

ታህሣሥ 1978
አዲስ አበባ

ከ 7 መንግሥት

ለአዲሪክ መሥረታ
የሰው ኃይል ሥልጠና የተዘጋጀ

ታህሣሥ 1978
አዲስ አበባ

የሕገ መንግሥት

ግ ዑ ጧ

ገጽ

1. ሕገ መንግሥት	1
2. የቦቫሌት ለገሮች ሕገጋት መንግሥት.....	4
— መሠረታዊ ባህሪና ከጤናማ ሕገ መንግሥት የሚለዩት.....	4
— የቦቫሌት ሕገጋት መንግሥት ዋና ዋና አንድነቶች / ሕብረት ነጥቦች/.....	6
— ልዩነቶች.....	8
3. በቦቫሌት ለቀጣጣ የሚመሩ /ወደቦቫሌዝያ የሚመሩ/ ለገሮች ሕገጋት መንግሥት.....	10
— ያጠቃሚ ዋናው የሕግ ሕገ መንግሥት ይዘት.....	11
— አንድነታቸውና ልዩነታቸው.....	13
4. ሕገ መንግሥት በኢትዮጵያ.....	15
— ሕገ መንግሥት ከ1923 በፊት.....	15
— የ1923 እና 1948 ሕገ መንግሥቶች.....	17
— አብዮቱና ሕገ መንግሥት.....	19
— ጥያቄዎች.....	25
— የሚነበቡ ጽሑፎች.....	27

1. ሕገ መንግሥት

ሕገ መንግሥት ከፍተኛው ሕጋዊ ኃይል ያለው ፣ ያንድን ለገር ፖለቲካ ዊ፣ሕጋዊና ሊከናወን የሚችል ሥርዓት መሠረታዊ መርሆች የሚደነገገው ሕገመንግሥት መሠረታዊ ሕግ ነው ። በዚህም የሕገመንግሥት ለባሉትን ቀን በርና /በምግባር/ ሥልጣን የሚገልጽና የተለያዩ የሕገመንግሥት ለባሉት ለርብ በርባቸውና ከዚህም ጋር ያላቸውን ገንጽነት የሚደነገገ የሕግ ገጽ፣ ደንቦችና ልምዶች ሥርዓት ነው ።

ማንኛውም በመደብ የተከፋፈለ ነበረ ተብብ ማነበራዊ ክፍልን ለመታወቅና ሊገደብ በሚችል ውዝንብርና ቀውስ ለመጠበቅ ሁሉም የሚያስፈልገው መሠረታዊ ሕግ ጋት ያስፈልጋል ። በሌላም ማንኛውም በሕገመንግሥት ሥር የሚተዳደር ነበረ ተብብ ሕገ መንግሥት/በሰፊው ተርጉም / ለሰው ማለት ነው ። ለዚህም ነው በሀገሪቱ ከተማ መንግሥታት ሕገ መንግሥት፣ በሰራዊት ሕገ መንግሥት፣ ወዘተ... መናገር የምንችለው ። ይህ ገን ለነዚህ መንግሥታት ይህን የሚገልጽ የተጻፈ በነድ ነበራቸው ማለት ለይደለም ። ከተፃፉት ሀገራት ሕግ፣ በተጨማሪ ልምድ ከተያዙት ደንቦች፣ ሥርዓቶችና ወገኖች በሕዝቡ ውስጥ የተቀረፁትን በገዢዎችና በሕዝቡ መካከል መከበር ለንግዳላቸው መገባባት የተደረሰባቸው ለጠያቂ መሠረታዊ ሕግ ለንደ ነበረ ለያጠራጥርም ። ያለተጻፈ ሕገ መንግሥት ነበር ማለት ነው ። በዘመናችንም በሀገራት በታዩትና ሁኔታዎች ባለተጻፈ ሕገ መንግሥት የሚሠሩ ሌሎች ልምዶች ታላቋ ብሪታንያ የተጻፈ ሕገ መንግሥት የላትም ። ሕገ መንግሥት የላቸውም ማለት ገን ለይደለም ። ምናልባት ለንደ ታላቋ ብሪታንያ ሕገ መንግሥት /ዘ ብሪቲሽ ኮንስቲትዩሽን/ በሰፊውና በብዛት የተጻፈበትና የተተክተ ሕገ መንግሥት ብዙ የለም ። ነገር ገን ሕገ መንግሥት ተጠያቂ በሀገሪቱ በነድ ውስጥ ለይገኝም ። በተጻፉና በፖሊሲ በጸደቁ ሕጎችም ብቻ ለይወሰንም ።

በዘመናችን ገን ለብዛኛዎቹ ሕገ መንግሥቶች የተጻፉ ናቸው ። ለንዲያውም በሁሉ ወቅት ሕገ መንግሥት ሲባል የሚታሰበው የባላይነት ያለው ሀገሪቱ በነድ ነው ። በዚህ ጸሐፊ ውስጥ በተለይ ባለተገለጸ በሰተቱር የምንጠብቀው በታላቁ ጠበብ ያለ ተርጉም ማለት በነፃና ይዘት ነው ። ሕገ መንግሥትና መሠረታዊ ሕግ የሚሉት ያላት በባሪያ ለባላ

ሬውና በፊውዳል ሥርዓትም የታዩ በሥነም የመጀመሪያዎቹ ሕገ መንግ
ሥቶቹ በርዕሱም በፊውዳሉ ጭቆና ለመሳቀቅ ያደረገው ጥረት ውጤት
ናቸው :: በዚህ ሁኔታ ብዙ ሕገ መንግሥቶች በጊዜያቸው ጸድቀው ፈረ
በዋለ፣ ተለውጠዋል :: በዚህ ለንጻር ብዙ መሸሸሎች በደረጉለትም
ሳይለወጥ ለብዙ ጊዜ የቀየው የተጻፈ ሕገ መንግሥት የአሜሪካን ሕገ
መንግሥት ነው ::

የሕገ መንግሥት ይዘትና ቀርጽ በጣም ሌላ ያይ ይቸላል :: በሌላ
ዓንድ ለገሮች ይዘት ኖርዌይ / ሕንድ ለሰገዳዊነት ያላቸው/ሌላ ቀ
ጽና በጣም ለጠያላይ ሕገቱ ብቻ የሚይዝ ሲሆን፣ በሌሎች ደገፍ
በተለይ በሶቪየት ለገሮች ፕሮግራም ጠቀስ ጉዳዮችን፣ ኖርዌይ
ያለሆኑ ታሪካዊ ለመጣጠን፣ ፖለቲካዊ መርሆዎችን፣ ወዘተ... ይዟ
ዎራሉ :: ለንጻም የሕገ መንግሥት ርዝመትና ዝርዝር ነት በጣም ይለ
ያያል :: ሌላዓንድ ሕገ መንግሥቶች በጣም አጭር በለዚህም በጣም
ለጠያላይ ናቸው :: ለምሳሌ የአሜሪካ /ዘጠኝ ሺህ ያላት/፣ ሐዘባዊት
ቻይና 1975 :: ሌላዓንዶች በጣም ረጅም ናቸው ለምሳሌ ሕንድ ::

ሕገ መንግሥት የሌላዓንድ ነበረ ተብብ የሕገ ሥርዓት ለባለ ነው ::
ሆኖም በነበረ ተብብ ሕገቱ ውስጥ ዋናውና መሠረታዊው ነው :: ማለት
ሌሎች ሕገቱ ከሱ የሚመነጨ ከሱ ጋር የሚጣጣሙ መሆን አለባቸው ::
ሆኖም ሕገ መንግሥት የሕግ ለባለ ነው :: የሕገ መንግሥት ንድፈ ሃሳብ
በሚሉ የሕግ ንድፈ ሃሳብ ላይ የተመሠረተ ነው :: በለዚህም ሕገ መን
ግሥት በመለየት ወይም በሌላ የውጭ ንድፈ የሚመነጨ ሳይሆን በመደብ
ተገለጻ በተወሰነ ጊዜ በመደባቸው መሰሉ ያለውን የንድፈ ሚዛን የሚያ
ገጽባርቅ ነው :: ይህም የንድፈ ሚዛን ደገፍ የታነታይ መዋቅሩ ነጻ
ነዱን ለንደሆነ ለናውቃለን :: በመደብ ተገሉ ውስጥ የንድፈ ሚዛን
ለውጥ በተከሰተ ቀጥሮ ሕገ መንግሥቱ ይህን በሚገባ ለማንጸባረቅ
ይለወጣል :: ለውጡ መሠረታዊ ሥልጣንን በሌላዓንድ መደብ ወደሌላ የሚያ
ሸጋገር በሆነ የሕገ መንግሥቱም ለውጥ መሠረታዊ፣ ለኋላ ዓይነት ሕገ
መንግሥትን የሚያመጣ ይሆናል :: ለውጡ ሥልጣንን በያዘው መደብ ውጭ
ሳይወጣ ገን በዚያው ሥርዓት ውስጥ ያለ የመደብ ለሰላለፍና የንድፈ
ሚዛን ሸገሸገ ሲሆን፣ ይህንን የሚያገጽባርቅ የሕገ መንግሥት ለውጥ
/ ማሻሻል / ይደረጋል ::

እንደሚታወቀው መንግሥትና ሕገ መንግሥቱ ታሪካዊ መነሻ አላቸው።
ሕገ መንግሥት የተቀናጀ ሕገ ሰነድ ሲሆን ለዚህም ምሳሌ ሲሆን ሕገ
የብሔራዊ ንግድና የጥሬ ጥቅም መደብ መንግሥት የሥልጣን ማሰራጨት መሣ
ሪያ ነው። በአንድ ነገር ተከታታይ ሆኖ ሕገ መንግሥት የተለየ
መደባዊ ባህል ሲሆን ለዚህም ምሳሌ ሲሆን በዚህም መሠረት ሕገ መንግሥት
የመንግሥት / የመደብ / ፖለቲካ አብይ መሣሪያ ነው።

2. የቦሻሌት ለገሮች ሕገጋት መንገድ
መሠረታዊ ባህሪና ከብርሃኑ ሕገ መንግሥት የሚለዩበት

የቦሻሌት ሥርዓት የብርሃኑ ሥርዓት ሽምገራ ውጤት/በብጤ ዲ ሞከራሲያዊ ስብዕት ማለፍ ሊኖር ለንደሚቸል ባይዘነጋ/ ነው ማለት የፖለቲካ ሥልጣን ከብርሃኑ ከጥቂት ተርፍ በብባሲያቸ ወደ ወዘለደሩ ወደ ብዙው ሠርቱ ለደር የሚተላለፍበት ነው። በሌላም የቦሻሌት ሥርዓት ሕገ መንግሥት ይህንን የሚያንጸባርቅ ለኳስ ዓይነት ሕገ መንግሥት ነው። ይህ በዓይነት ከቀድሞዎቹ ሕገጋት መንግሥት ፍጹም ልዩ የሆነ ሕገ መንግሥት ለመጀመሪያ ጊዜ የታየው ከጥቅምት ስብዕት በኋላ በቦሻሌት ነበረት ነው።

የቦሻሌት መንግሥት ሕገ መንግሥት በወዘለደሩ መሪነት የሠርቱ ለደሩ ተገልጦ ውጤት ነው። ወዘደሩ ከብርሃኑ ጋር የገጠመውን የበላይ ገዢነት ተንቀንቅ በላቸናልነት መውጣትንና ለኳስ ሥርዓት ለመፍጠር መነሳትን የሚገልጽበትና የሚመሠረተበት፣ በሌላም ባለፈው የተቀዳ ጃቸውን ድሎች፣ ወደፊት በተወሰነ ወቅት ውስጥ የሚደረግባቸውን ገቦችና የሚያገባድዳቸውን ዋና ዋና ተገባሮች በማንጸባረቅ የሚመራበትን የሚያሳይ መሠረታዊ ሕጋዊና ፖለቲካዊ ቦኔድ ነው። የብርሃኑ ሕገ መንግሥት ለፋን ለደብበባሽ የሆነውን ያህል የቦሻሌት ሕገ መንግሥት ነፃ ለውጭና ገላጭ ነው።

የቦሻሌት ሕገ መንግሥት የመደብ ይዘትን በገልጽ ያሳያል። ለንደ ብርሃኑ ሕገ መንግሥት በነጻነትና በዕኩልነት ስም የብርሃኑን የበላይ ገዢነት ለመሸፈን ለንደሚደረገው ጥረት ባይሆን፣ ሕገ መንግሥቱ የወዘደሩን የበላይ ገዢነት በገልጽ ያስቀምጣል። የመንግሥት ሥልጣን በቦሻሌት ሞከራሲ መርህ ላይ የመሠረተ፣ በወዘለደሩ መደብ የሚመራ የሠርቱ ለደሩ ሕዝብ ሥልጣን መሆኑን ያሳያል። በሌላም በፊ የሕዝብ ነፃነት፣ የላቀ ሞከራሲና የሕዝቦች ዕኩልነት የሚገነባበት ሕጋዊ መሠረት ይጥላል። በሌላም የቦሻሌት መንግሥት ሕገ መንግሥት ከብርሃኑ በይዘትም ሆነ በቀረጽ ብዙ ይለያል። ለልፍ ለልፍ /ለምሳሌ በምሥራቅ ለውሮፖ ሕዝባዊ ሞከራሲያቸ / ከቀድሞው ብርሃኑ ሕገ መንግሥት ለንጻንድ ሕጋዊ ቀረጾች ቢወረሱም በይዘታቸውና በመደብ ጠባያቸው በጣም የተለዩ ናቸው።

ቡርዲው ከፊውዳሉ ጋር ባደረገው ተገባ የፊውዳሉን ሥልጣንና
ፍጹሙነት ለመገርባባና ሕዝቡን በማሰባሰብና ለመሥራት ለንዲያው ተወጥሶ፡
“እርሳት፣ ለሱላት፣ ወንድማማቾችን” የሚለውን ጥሪውን በሐገ
መንግሥቱም ማሰገባት ነበረበት ፡፡ በሐዘኑም የቡርዲው ሐገ መንግሥት
ሥቶ በጣም ባሳፈ መብቶች የተሞሉ ናቸው ፡፡ ሆኖም ለነዚህን መብቶች
ማስፈጸሚያ ዋስትናዎች ስለሌሉበት፣ በተጨማሪም መብቶች ለቡርዲውና
ለአጣፋሪዎች ብቻ ነበሩ ፡፡ በተጨማሪም የመብቶች አጠቃቀም ብዙ ጥጋዜ
ገደቦች ስለሚደረግባቸው የቡርዲው ሐገ መንግሥት አውነተኛ ተሰዕን
ለቡርዲው አምባገነንነት ጥጋዜ ሽፋን መስጠትና፣ **ቡርዲው** አንደሰቡ
“ጥጋዜ” በሆነ መንገድ ለንግዳዊነትና ማዘጋጀት ነበር / ነው / ፡፡

በሐዘኑ የቡርዲው ሐገጋት መንግሥት ያለውን ሁኔታ ዘላቂ አድርገው
የሚያቀርቡ ፣ የቡርዲውን የመደብ ፍላጎት በማንጸባረቅ የገባ ባለቤትነትን
የማይደፈር፣ ነፃ ብዙበዚህ የተፈጥሮ ሐገ በማሰመሰል ለመርጣት
ለሌሎችም መብቶች የባለቤትነትና ሌሎች ገደቦች በማድረግ ሥርዓትን
ማቀያ መሣሪያ ናቸው ፡፡

በአንጻሩ በሻሌት ሐገጋት መንግሥት የሐዘኑ ማስተማሪያና ነብረ
ተሰብን የበለጠ ለመለወጥ በአጭሩ በሻሌትም ለመገንባት ለሚደረገው
ተገባ መሣሪያ ናቸው ፡፡ ሌሊን ለንግዳላው የሻሌት ሐገ መንግሥት
“ወዘደሩ ከውስጥም ሆነ ከውጭ በዘባዘቻ ለመቋቋም ያስፈልገውን የተገባና
የድርጅት ስምድ የሚያቀፍ ነው” ግን ለንደ ቡርዲው ሐገ መንግሥት
ያለውን / በታተቦብ / ለመገለጽ አያቋምም ፡፡ አዲሱ ሥርዓት
የሚገነባበትን መንገድና ሐዘኑ የሚያመቱ ሁኔታዎችን የሚፈጥሩ ፕሮግራሞች
አንቀጾችን ይጨምራል ፡፡ ለነዚህ ፕሮግራሞች አንቀጾች በሻሌት
በት ሐገ መንግሥትን ዓይነተኛ የሚያደርጉት ብቻ ባይሆኑ በነብረ ተሰቡ
ውስጥ በፍተኛ ሚና ይጫወታሉ ፡፡

የሻሌት ሐገ መንግሥት ሐዘኑን በሻሌትም መንፈስ ማስተማሪያ
ነው አብዛኛዎቹ ሻሌት ሐገ መንግሥቶች የሰፊውን ሐዘኑ የተገባ
ታሪክ፣ ጥረትን መቀዋላትነትንና ውጤትን፣ የወዘደሩን ሚና፣ የተገባ
ይዘትና የተገባ ሥልት የሚገልጹ መግቢያዎች አሏቸው ፡፡ በዚህ በአጠቃላይ
ላይ ይዘቱ በሐገ መንግሥት ማርቀቅና ማጽደቅ ሂደት ሐዘኑ በላቦራራ
ላት ማብራሪያ፣ በላቦራራ ላት ዓላማ፣ ወዘተ... በፊና ጥሰቀ

ተመሥረተ ለንግድ የሚያስችል ጥረት ይከፈላል። ሐገ መንግሥት በተገባር በሚተረጎምበት ጊዜ፣ በሐገ ዊ ቀርጾና በይዘት፣ በይዘትና፣ በተገባር፣ በማህበራዊ ዕድገትና ለውጥ፣ በሐገ መንግሥት ለንቀጽ መከበብ ያለውን ለንድነትና መደጋገፍ፣ መለያየትና ውጥረት በመተንተን የገንዘብና የተገተኛን ደረጃ በፋ በማድረግ የሰላሳነት ሐገ መንግሥት ሐያው የተገለጠ ሐሳብ ያመሰግናል።

በሰላሳነት ሐገጋት መንግሥት/ለንደብርክው ሐገ መንግሥት/በሐ መንግሥት ለደረጃደት፣ ሥልጣንና ተገባር፣ በለገለበባቸው መብትና ገዳታ ውዘተ... ብዙ ሐገ ዊ መለኪያዎች /ኖርም/ ይይዛሉ። ለነዚህ መለኪያዎች መሠረታዊና ሌሎች ሐገቶች ምን፣ የሚሆኑት ናቸው። በላይ ለንደ ተመለከተው በሰላሳነት ሐገ መንግሥቶች በነዚህ መለኪያዎች ለቡስ ለብድ የሆኑ ሐገ ዊ ለሰገዳነት ሊኖሩት የሚችሉ የወደፊትንም የሚጠቁ ቀርጾ የሚሰጡ ለንቀጽ ይይዛሉ። ሌላው በሰላሳነት ሐገ መንግሥቶችን ያይነትና የሚያደርገው በይዘታውና በሐውነታው መከበብ ያለው መጣጣም /መብተከበብ/ ነው። ለንደብርክው ሐገ መንግሥት ለብዛኛው በተገባር ሊተረጎሙ የማይችሉ ለንቀጽ የሌላትም፣ መብቶች ሊገለጹ ለማስፈጸም የሚያስችሉትን ሁኔታዎች በማሰገን የበተና ጋር ነው።

የሰላሳነት ሐገጋት መንግሥት ዋና ዋና ለንድነቶች /ተመሳሳይ ነጥቦች

በላይ ለንደ ተመለከተው ከብርክው ሐገ መንግሥት ጋር ሲነጻጸር የሰላሳነት ሐገ መንግሥት ገለጻና መሠረታዊ የሆኑ መለያ ነጥቦች ሌሎች። የዚህም ለዓነት መሠረት የመደብ ይዘት ነው። የሰላሳነት ሐገ መንግሥት የወዛደፈ ሐገ መንግሥት በመሆኑ መነሻ የሚሆነው መሠረታዊ መርሆች ሌሎች። ለነሱም በሰላሳነት ሕዝብ ላይ በመመሥረት :-

በሰላሳነት ሕዝብ ላይ የሚገኝውም በሰላሳነት ሐገ መንግሥት መመሥረት ጽንሰ ሃሳብ ነው። የሐገ መንግሥት መርሆች በሙሉ፣ ለያንዳንዳቸው ለንቀጽ በዚህ ላይ በመመስረት የሚነሱ፣ የሚቀጥሉ በመሆናቸው፣ በሐገ መንግሥት በሚናገር ጽሑፍ ውስጥ ጽንሰ ሃሳቡን ለመተንተን ለሐገ መንግሥት በሐ ዘህ በለገበረ ተብሎ መንግሥት ውዘተ... በተጻፉት ውስጥ ዘርዘሩን ተመልክ ማየት ጥሩ ነው።

1. በመንገዱ ትፋይ የሐዘቡን ንቁና ውሎ ተገታኛ።
2. ሕመሙን የሚያስቀምጥ ወይንት።
3. ወዘደራ ወይንት ያለምለቀፋ ወይንት።
4. በሽሌት ስጋ ወይንትና
5. የብሔራት ፖሊቲካ የመሪነት ሚና ናቸው።

በየትም ለገር ቢሆን የቦሽሌት ስጋ ትፋይ መሠረታዊ ለንድነትና ተሳታፊነት የሚወጣው በዚህ ነው። በሌላ ጋራ፡ በነበረው የመደብ ተገባ ለንድይና በመደባቸው ጋራ ሚና፡ በሌላ የብሔራዊ ቀንብሮ ለንድህም ለገሮች ባሉበት የተለያዩ የቦሽሌት ገንባታ ደረጃ ስጋ መንገዱ ትፋይ ለቀነት ያሳያሉ። ሆኖም ዋና ዋና የሆኑት የሚጠቀሙት ተሳታፊነት ነጥቦች ሊጠቀሙ ይችላሉ።

መሠረታዊ ለንድነት ሁሉም የቦሽሌት ስጋ ትፋይ መንገዱ ቦሽሌት ታህታይ መዋቅርን ለመደገፍና ለማራመድ የሚጠቀሙ/ የተቀየሩ/ መሆናቸው ነው። በሌላ የመሠረታዊ የቦሽሌት መረሆኑ ላይ ነው። በዋና ዋናዎቹ የመረተ መገለጫዎች የቦሽሌት ባለቤትነትን ያሳያሉ። በሁሉም የቦሽሌት ለገሮች ስራ ሁኔታው የሚገኝ ሁሉ / በቦታ የተቀረበና ወንጌያ ሁሉም ስራ / ፡ ማዕድን፡ መንገዱ ትፋይ ሚናዎች፡ ፋብሪካዎች ፡ ወዘተ... የሐዘብ ሃሳብ ናቸው። የሁሉም በውሥጡ ማገንታ፡ “በሀያንዳንዱ ለንድ ችሎታው ለሀያንዳንዱ ለንድሥራው” በሚለው መሪ መሠረት ለማንኛውም ለቀም ለሰው በውሥጡ ሥራ ገፊነት በብረም መሆኑና፡ የሥራ፡ የዕረፍት፡ የተምህረት ወዘተ... መብት በሁሉም የቦሽሌት ስጋ መንገዱ ይገለጻል። ለሀያንዳንዳቸው የሚነሱት ሁሉም የመንገዱ ሥልጣን የበተላኩ ገጠራ ሠራተኛ ለደር ነው በሚል ነው። የዚህ ሥልጣን መሠረት የወዘደራና የሠራተኛ ለደር ገባረው ነበረት / ለሀያንዳንዳቸው / ቢሆን፡ በዚህ ውስጥ ወዘደራ መሪ ሚና ይጫወታል። የቦሽሌት ለገር ስጋዎች የሠራተኛ ለደረጃ ሐዘብ ፈቃድና ጥቅም የሚያንጸባርቁ በሌላም ለሠራተኛ ለደረጃ ጥቅም ቀደሚያ የሚገኝ ሥርዓትን የሚያሰሩ ናቸው።

የቦሽሌት ለገሮች ስጋ ትፋይ መንገዱ ዓለም ለቀፋ ወይንትን የሚያንጸባርቁ ናቸው። በወዘደራ ርዕዮተዓለም በመፍለቅ መነሻው በሁሉም ለገር ዜጎች መባባስ / ዘር፡ ብሔራዊ፡ ወዘተ... ባይሉ/

አኩላነትን ማሰፈን ነው። ስለዚህ ማንኛውንም የዘረና የብሔረሰብ ልዩነት ይቃወማሉ። ለሁሉም ዜጎች የዘረና የብሔረሰብ አኩላነት ያረጋገጣሉ። በጠቅላይ ታዲያ በሆኑት አገሮች ብሔራዊ በልሳዊ አቦተዳደር በመፍጠረ፣ የሁሉም ብሔረሰቦች ተወላጆች የአኩላነት መሠላት ማረጋገጫ ሁኔታዎች እንደሚጣሉ ያደረጋሉ። በብሔራዊ ሁሉም ጠገ መንግሥቶች በዓለም ውዛደሮችና በዓለም ሠራተ አደሮች መካከል ያለውን አንድነት /ቦሊዳሪቲ/ ይገልጻሉ።

ሁሉም የቦሻሊስት ጠገጋተ መንግሥት ጾታ፣ ሃብት፣ ይዘት፣ ተዎህርትና መኖሪያ በታ ልዩነት ሳይደረግ ሁሉም ዜጎች ለኩል መሆናቸውን ያረጋገጣሉ። በአጭሩ “የቦታ በታ / ቦታተስ / የሚወሰነው ሃብት ሳይሆን የብውየው ችሎታና ሥራ ነው።” ጠገ መንግሥቶች ይህ ደግሞ የቦሻሊስት ጠገ መንግሥት አንድ ዓይነትና ባህሪ ነው አኩላነትን በማወቁ አያቋቋም። እነዚህን መብቶች በማሰፋፈል የሚያስፈልጉት ሁኔታዎች መኖራቸውን ያረጋገጣሉ፤ በተገባረ ለመተርጎማቸውም ዋስትና ይሰጣሉ።

ሁሉም ቦሻሊስት ጠገጋተ መንግሥት የሰላም ጠገ መንግሥቶች ናቸው። ጠገ መንግሥቶች በውስጥም ሆነ በውጭ በሰላም የሚሰፍንበትን ሁኔታዎች በማመቻት አንጻር የተቀረጹ ናቸው ለሰላም የሚጥሩ ኃይሎች የሚጠናከሩበት፤ ለሰላም የሚያቋቁሙ ሁኔታ በገለሰቦችና በማህበረሰቦች መካከል የሚሰፍንበትን ሁኔታ ይደግፋሉ።

ል ዩ ነ ቶ ቸ

ቦሻሊስት ጠገ መንግሥት ብዙ የሚመሰግሰሉት ነገሮች በኖሩም የሚለያዩበት ነጥቦችም አሉ። የእነዚህ ልዩነቶች ምንጮች የየአንዱን አገር ታሪካዊ ዕድገት፣ ብሔራዊ ተወራቶችና በቦሻሊስት ገንባታ የደረሰበት ደረጃ ሆነው እናገኛቸዋለን። በእነዚህ ምክንያቶች በአገር ውደ አገር በይዘትም ሆነ በቀረጽ በጠገ መንግሥቶች መካከል ልዩነት ሊታይ ይችላል። በዚህም የተነሳ በመገቢያ መኖር አለመኖር፣ በሚያቀርቡት / በሚያነሱትና በማያነሱት / ዘርዘሮች ብዛት፣ በቃላት አመራረጥ፣ ወዘተ ... ልዩነት አለ።

የየአገሩ ታሪካዊ ዕድገት ለመንግሥት አባላት አወቃቀረና አባያ
 የም፡ ለብሔራዊ በሰላዊ አደረጃጀት ፡ ለዚህች መዘተና ገዳታ ይዘተና
 አገላለጽ፡ ወዘተ... ሰዩ ቀረጾች ሊጠቅሙ ይችላሉ፡፡ ለምሳሌ
 ፌዴራል ወይም ለሃሳዊ መንግሥት መኖሪያ ቤት አንቀጾች ላይ ሰዩነት
 ሊያሳይ ይችላል፡፡ የመንግሥት ሥልጣን በቀጥታው አባል በሁሉም
 ጥራት በሥነም የሚመረጥበት ሁኔታ ፡ የአወጣጡ ሃይነትና መጠን ፡
 ስያሜው በአገር ወደአገር ይለያያል፡፡ ለምሳሌ በቦታ የተገነባት
 ሳዕሳይ በቪየት ሲባል፡ በቅንጣት ተቀብሎ የብሔራዊ ከሁሉ ይባላል፡፡
 ሐዘባዊ የመብራሪያ የሆኑት አገሮች በታሪክ የወረሰባቸው አንዳንድ
 ቀረጾች በአዲስ ጠገ መንግሥታቸው ውስጥ ለንደሚያንጸባረቁ አይተናል፡፡
 ብሔራዊ ተወራትም አንዲት ሰዩነት ሊያበክት ይችላል፡፡ ይህ በላይ
 በጠቀሰናቸው ሊታል ቢቸሉም ፡ ይበልጡን ገሰጽ ሆኖ የሚቀርበው አገር
 አባያ የም በቦንደቅ ሳላማ ፡ በአረማ አመራረጥ በመንግሥት አባላቸው
 አወራር ፡ ወዘተ... ሊሆን ይችላል፡፡

የተለያዩ የቦታዊነት አገሮች በቦታዊነት ገንባታው የተለያየ
 ደረጃ ናቸው፡፡ ይህም በጠገ መንግሥታቸው ውስጥ ይንጸባረቃል፡፡ በተ
 ለይም ይህ ሰዩነት ቀላሉ ብሎ የሚታየው የቦታዊነት ገንባታ ገና
 በጀመሩትና የዳበረ ቦታዊነት ነበረ ተብሎ ለመገንባት በጀመሩት መካከል
 ነው፡፡ የመጀመሪያዎቹ የተከበጣጠረ ሊከናወኑና በዘባዊ መደቦች ለማጥፋት
 የሚደረግ ጥረትን የመሰበሰቡ የመሸጋገሪያ ጊዜ ሁኔታ ሲያንጸባረቁ
 ሌሎች ገን የዳበረ ቦታዊነት ነበረ ተብሎ ለመገንባትና ቀስ በቀስ ወደ
 በሙሁም ለመሸጋገር የሚያስፈልጉት ሁኔታዎች ማመቻቸትን ያንጸባረቃሉ፡፡

3. በቦሽሌባት አቀጣጣ የሚያመረ / ወደቦሽሌዎ የሚያመረ /
አገሮች ሐገጋት መንግሥት

በጤራ ዊ ሕዝብ ሕይወት መንግሥታት በታሪካቸው ፣ በውጤታቸው ባለው የመደብ አሰላለፍና የጋራ ሚዛን፣ በጤራ ዊ ሕዝብ ሕይወት አብዮታቸው በደረሰበት ደረጃ በብዙ አንደሚለያዩ አካላት ፡፡ ሐገ መንግሥት ታቸው ይህንኑ ሳይኖሩት ያመለክታሉ ፡፡ በሌላ በሐገ መንግሥታት የሚሰጥ ማንኛውም ማጠቃለያ በአንድ ወይም በሌላ አገር በሚጠቀስ አንዳንድ መሠረታዊ የሆኑ ሳይኖሩት በአጠቃላይነት ላይ ጥያቄ ሊነሳ ይቻላል ፡፡ ሆኖም በዋና ዋና ነጥቦች ላይ አጠቃላይ አዘማሚያን ማሳየት ይቻላል ፡፡ ይህም ፣ ነጥቦች ቀናሩ ይሆነው አብዛኛውን ጥያቄ ደረሰ፣ ለተጓዥ ለተገባረም በቀጥታ ለበተሃሳሉ ሊያደርግ ይቻላል ፡፡ አንዳንድም በነዚህ አገሮች ውስጥ ባለው ጠንባቄ የመደብ ተገባና ተራ ማድ ጋራ ሆኖ ለውጥና ዕድገትን ለማምጣት በሚያደርጉት የማያሰጡ ጥረት ሁኔታዎች በተፋጠነ አባታችን የመለዋወጥ ጠባይ አላቸው ፡፡ በዚህ ሂደት ውስጥ የመደባቸው አሰላለፍና የጋራ ሚዛን በሌላው ውስጥ ሐገ መንግሥቱ ይህንን ውጤት ለውጥ ለማንጸባረቅ በየጊዜው መሻሻል ሲሰጥ መለወጥ ይደርስበታል ፡፡ ተራ ማድ ጋራ ሆኖ የገንባታ ጥረታቸውን በተረጋጋ ሁኔታ ለመገፋት ሐገ መንግሥቱ በተቻለ መጠን የጠና/በጠላ/ አንዳንድ ይጥራሉ ፡፡ ሆኖም የብ.ዲ. መንግሥት ሐገ መንግሥት ጽናት ሠረተ ለደረሰበት ጥናታቸውን ጥቅሞች ማጠናከሪያ አንዲት አንደብር ይዞ ባለሀብት ለረገ በሚለት የብርድ ያለው የበላይ ገዢነት ላለማናጋት የሚደረገውን ጥረት ሳይነት በላላሆነ የተራ ማድ ጋራ ሆኖ ሚና እነዚህን ለውጦች ማምጣት ፣ መጠበቅና ተከታትሎ ፈር ማሰጠት ይሆናል ፡፡

በተጨማሪ ፣ በተለይም በጤራ ዊ ሕዝብ ሕይወት አብዮት መጀመሪያ ላይ ማለት የቀደሙት አድጋሪ ሐገ መንግሥት ተሸሪ ለዲሞክራሲ ሐገ መንግሥት በተጠናቀቀ መሬት ባለቤቱ ተከትሎ የመሸጋገሪያ ወቅት፣ የአብዮታዊ ሕዝብ ሕይወት ፖርቲያዎች ወይም የተራ ማድ መስተዳደሮች መመሪያ በነደቸና ድንጋጌያዊ በቀጥታ ሐገ መንግሥታዊ ሚና ሊጫወቱ ይቻላሉ ፡፡ እነዚህን መሰሉ በነደቸ ሐገ መንግሥቱ በታወቁ በጎሳ በቀጥታ ሚና ሊኖራቸው ይቻላል ፡፡ በሌላው የነዚህን አገሮች ሐገ መንግሥት በሚገባ ለመረዳትና ተገባሪ ዊ የሚሰጡትን ሁኔታዎች በሚገባ ለማጤን በነዚህ በነደቸ

ጋር ተገናኝቦ መታየት ይኖርበታል። በዚህ ጽሁፍ ተጓተናም ውስጥ ለበዙ ለገሮች ለነዚህ በነደች በሐገ መንግሥት ጋር በማጣመር በሐገ መንግሥት ውስጥ በቀጥታ ባይጠቀሱም - ተዘምደው ታይተዋል።

አንደኛውም ሐገ መንግሥት የብ.ዲ. መንግሥት ሐገ መንግሥት ዓይነትና የሚያደርገው የመደብ ይዘት ነው። ዝርዝሩና ለቀራረቡ ይለይ ለንጂ ሁሉም ብ.ዲ. ሐገ መንግሥቶች በገለጽና በቀጥታ መንግሥት በሠረተ ለደር ኃይሎች መሆኑን ያስቀምጣሉ። በዙፋን ጊዜ ለነዚህ ሐገ መንግሥቶች የሚደነገጉት የመንግሥት ኃይል፣ በለድጋሪ መደቦች ማለት በፊውዳሉ ባሳባቸውና በሥራ ጊዜ ያለባቸው የተዘወዱ ቢሆኑ ያቸ ለድ ተፈላጊነት፣ በተፈጻሚና ምክር ቤት ኃይሎች በፊ ባንጃ /በሉበ/ ለድ መገባትን ነው። በአጠቃላይ የብ.ዲ. ሐገ መንግሥት በተፈጻሚነት ተገባ የተገኙትን ድሎች የሚያጠናክረው፣ ዋና ዋና ማህበራዊና ድካም መንግሥታዊ ለንቀስ ያሳያቸው ለበለጠ ድልና ለሠረተ ለደሩ ኃይል የበለጠ ጥንባራ የሚያዘጋጅ ነው። ለብዙኛ ያቸ ብ.ዲ. ሐገ መንግሥቶች መንግሥት፣ የሐዘቡ ለብዓታዊ ምክር ቤታዊ የበላይ ገዢነት ለንቀ መገለጫ መሆኑን ከመገለጻቸው በጀገር አንደኛውም ሐገ መንግሥት ሐዘብ በማለት ብቻ ባይወሰን ሐዘብ ሲባል የተኛቸው መደቦች አንደኛውም ከነዚህም ውስጥ የብ.ዲ. ለብዓት ለንቀስ ያሳያቸው ኃይሎች የተኛቸው መደቦች አንደኛውም በገለጽ ያስቀምጣሉ። በዚህ ለንቀስ ለንቀስ ያሳያቸው ያሉት መደቦች ለብዓት የሚያመሩ ለገሮች ሐገ መንግሥቶች ገለጽ ያሳያሉ፣ ለንቀስ ያሳያቸው ለገለጽ ታይተዋል። በአጣጣሪ ገን በልጣን በተለያዩ ለንቀስ ጊዜ ተጻራሪ ሊሆኑ በሚችሉ መደቦችና ማህበራዊ ክፍሎች ነበረት መያዙ በገለጽ ይታያል። ሐዘብ ሲባል በአጣጣሪ ሠረተ ለደር ገብረው፣ ወዘደሩ፣ የበተሞከሩት ከበርቱ፣ ሥራ መሆኑ በለንቀስ ለገር ለተወሰነ ጊዜ ብሔራዊ ቢሆን አንደኛውም ይታያል።

የብሔራዊ ምክር ቤታዊ ሐገ መንግሥት ይዘት

ብሔራዊ ምክር ቤታዊ ሐገ መንግሥቶች በብሔራዊ ሐገ መንግሥት በመለየት የነበረ ተባብሮ ማህበራዊ፣ ፖለቲካዊና የፖለቲካ ድርጅቱን በገለጽ ይተነተናሉ። በላይ ለንቀስ የነበረ ተባብሮ የመደብ ይዘትና የተለያዩ መደቦችና ማህበራዊ ክፍሎች ያላቸውን

ሚና ይለያሉ :: የሠረተ አደሩን ሐዘን ለብዳታዊ ምክርብያዊ የበላይ
ገዢነት በማንጸባረቅ ፅረጽነትና ፅረ ፅድቅ ለሆኑትና ለሕግ ህጋዊ
ህዝብ በቁጥት ኃይላት ላይ ገደብ ያደርጋሉ ፡ ለበፊላም ስላን
ሠረተ አደሩ በንጽግ ሊያነሳባቸው የሚችሉበትን ሁኔታ ይፈጥራሉ ::
በፊት ሐዘን በጥያቄ ላይ የራሱ ድረፍተኛ ለማባዛት በማንበራዊ ኑሮ
ውስጥ በፍተኛ ተገትኖና ሚና የሚያግዝበትን ሁኔታዎች ይገልጻሉ ::
በዚህ ውስጥ በተለይም የአብዳታዊ ምክርብያዊ ፖሊሲውን ሚና በገ
ላጽ ያስቀምጣሉ :: በነበረ ተስቦ ውስጥ በፊና የላቀ የአመራር ቦታ
ለንጽላው በአብዛኛው ብ.ዲ. ሐገ መንግሥት ውስጥ ተከራሪ ተሞልቶ ::
በብዙዎቹ የሐዘን የአንድነት የተሰጠ ጥረትና በውጭና በውስጥ
ለመጠበቅ ለበተሰጠው ኃይል መሆኑን ያሳያል ::

የባለቤትነትን ሁኔታ የሚወስኑ ኖሮቶች ለንጽ ብ.ዲ. ሐገ
መንግሥቶች ዓይነትና ይዘት ነው :: አብዛኛዎቹ በሥራት መገናገያዎች
የሐዘን ባለቤትነትን በተለይም የመንግሥት ባለቤትነትን ለማጠናበር
የሚያመች ለንቀጽ ለሏቸው :: በመሠረት የግል ባለቤትነት የሚገኝ
ዎበትና ቀስ በቀስ የመንግሥትና በሐዘን ባለቤትነት የሚተካበትን
ሁኔታዎች ያመለክታል :: የብሔራዊና የፈውዳላ ከበረቱዎች የቀድሞ
ንብረቶች ብ.ዲ. ሊቀናጭን ለማጠናበር ይወሳሉ :: ሐገ መንግሥት
ፈውዳላና ለሕግ ህጋዊ ማንበራዊ ግንኙነቶች የሚጠፋበትን መንገድ
ይፈልጋል :: በዘመናዊ ጠፍቶ በነበረበት የመሥራት አዘማኒያ የሚጠፋበት
ተን፡ በንግድ የሚመራ ፅድቅ የሚገኝበት ሁኔታዎች ያመለክታል ::
በዘርዘር ቢለያዩም ብ.ዲ. ሐገ መንግሥቶች ላይ ላይ ማንበራዊና
መንግሥታዊ መዋቅሮች በሊቀናጭ ውስጥ ያላቸውን ሚና ይገልጻሉ ::

ሐገ መንግሥታዊ ነጻነቶችና መብቶች በመደባዊ ፖለቲካ ሥልጣን
ቢሆኑ በመሠረት ከባለቤትነት የሚመነጩ ናቸው :: በሐዘን ለነዚህ
መብቶች የበተና ሌላው የሚችሉ ሐዘን ሐዘንና የሐዘን / ተባብሮ /
ባለቤትነት ብቻ ናቸው :: በላይ በታዩት ምንጮች ብ.ዲ. ሐገ
መንግሥቶች ለንጽ በፍተኛ መሬት ለበፊት ሐዘን በተታለ መጠን በፊ
ምክርብያዊ ማበረን በመሆኑ ፡ ለንደብረቱ ሐገ መንግሥቶች ገደቦች
ያስበዘባቸው መብቶች ለዚህ ያገናኛሉ :: ሁሉም ዜጎች ለሱላ
ናቸው :: የላ የላቸው ፀረ-ሐዘንና ፀረ-አደገት በሆኑት ላይ በበተ
ቀር በማናቸውም ሰዎች ላይ የመብት ገደብ አይደረግም ::

ሆኖም አብዛኛዎቹ ብ. ዲ. አገሮች በደረሰባቸው ደረጃ ለአካሄድ ወቅቶች
ውስጥ በውስጥ ማሰራጨት ሁኔታዎችን ማሟላት አይቻሉም :: በአካሄድ ሕገ
መንግስቶች ውስጥ የሚገለጸው ወቅት ማሰራጨት ዋስትናዎች የተሟሉ
አይደሉም :: አዘዋውያው ገን በኢኮኖሚውና በማኅበራዊ ዕድገት ጋር
ይህ ሁኔታ አየተሟላ አንደሚመስል ያመለክታል ::

የመንግሥት አባላትን አወቃቀርና አሠራር በሚመለከት ዋ.ዲ.
ሕገጋት መንግሥት በሽሌት አዘዋውያቸውን የሚጠቁ ብዙ ገጽታዎች
አሏቸው :: በአብዛኛው የመንግሥት ሥልጣን የበላይ አባሎች የሚያዙት፣
ሕዝባዊ ምክር ቤት በሰራተኛነት ሁኔታ በተመረጡ የሰራው ሕዝብ ተወካዮች
ነው :: ቀን ገዢዎችና አድጋሪዎች በገባ፣ በብሔረሰብ፣ ወዘተ...
አንዳር የበፋፋላህ ገዛው ዓላማቸውን ያበፋፉ በሰነድ፣ በአብዛኛዎቹ
በሽሌት አዘዋውያ በሚገኙ አገሮች ዎስብሰናው የጠነከረ አሃዳዊ
ሥርዓት ገና ይታያል :: በጥቂት በህወርታዊ አገሮች ገን የመንግሥት
አወቃቀር በሰቆ ሰቆ ደረጃ ራስ ገዝነትን /ፖለቲካውም ሆነ አበተ
ዓደራዊ/ በሚያራምድ ሁኔታ ነው :: አንዱም አብዛኛዎቹ ብ. ዲ. ሕገ
መንግሥቶች ኢኮኖሚያቸውን በአምጌ ያላዘዙ ቀጥሮ በዘብዛ ነፃ አድ
ርገው ራሳቸው በሆነ መንገድ በአቀድ ለማሳደግ የሚያስችል የኢኮኖሚ
መወራወሪያዎች ያቀርባሉ :: በውሃ ፖሊሲም በኩል ገለልተኝነትን፣ በላምን
አንፋ በሌላው ጣለቃ አለመገኘትን፣ በተራማድ ኃይሎች ጋር የተገለ
አንድነትንና መደገፍን ያራምዳሉ :: በሚሊቲ ፖሊሲም፣ በላም ወዳድ
ነትን ሆኖም የአገር ድንበርንና ክብር በማያወላውል ማስከበርንና
ለመከላከል ዘገኙ ሆኖ መጠበቅን ያንጸባርዳሉ ::

አንድነታቸውና ልዩነታቸው

በላይ አንደተጠቀሰው ብ. ዲ. ሕገጋት መንግሥት በዓላማና በደዘተ
ብዙ መሳሰሉ ነት አላቸው :: የመሳሰሉ ነታቸው መሠረተኛ መሳሰሉ
የመደብ ዓላማቸው /ይዘታቸው/ ሲሆን፣ ይህም ፀረ ሎፔ ሲያሳዩት፣
ፀረ ኃላቂ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ሥርዓት /ፀረ ፊውዳሊዝም/ እና
ለዕድገት፣ ለሰላም፣ ለአኩሪነትና በአኩሪነት ላይ በተመሠረተ ተብብር
ዓላማዎቻቸው ይገለጻል :: ሆኖም በደረሰባቸው የተለያዩ የኢኮኖሚ
ደረጃ የመደቦች ጥንባረ፣ በዘላቂና በታሪካዊ ሂደት በተደረሰበት
የመደቦች የኃይል ሚዛን፣ የአመራር ጥንባረና በውጤታቸው ባለው

የበጠረባቦች ቀንበር በሰላማዊ ደረጃ ሕገ መንግሥቱም በዚህ ሁኔታ ሰፊ ተቃራኒ ያሳያሉ። ለጉዳዩም ሰፊ ተቃራኒ ቀደም ሲል የተጠቀሱ ሲሆን፤ ዘርዘር ውስጥ ባይገባ ሌላችን ለጉዳዩ ተለው መጠየቅ ይቻላል።

ለጉዳዩ መሠረታዊ ሰፊነት የሚታየው የሕገመንግሥቱን፣ በሰላም የሕገ መንግሥቱን፣ መደባዊ ይዘት በመገለጽ ላይ ነው። የመጀመሪያዎቹ በ.ዲ. ሕገ መንግሥቶች በተለይም በኢንፍሚ ዕድገት በጣም ኃላፊ በነበሩ / ለፋሪካ / ለገሮች፣ በተጨማሪም ሁኔታው በመገደዱም ሆነ ወይም በብረቱ ተጽዕኖ ሙሉ በሙሉ ባለመላቀቅ፣ በዚህ ጉዳይ ላይ ሕገ መንግሥታቸው ለጠቃላይና የሚያሻሽል ለጉዳዮች ይዘ ይታያል። በብዙ ለገሮች ለበ.ዲ.አ. ተገሉ ሂደት ውስጥ በተደረጉት የሕገ መንግሥት መስተካከሎች ወይም መለወጦች የመደቡ ይዘት የበለጠ ቀለቃ ለያለ ሲሄድ ይታያል። / ታክሲያ 1965 ሕገ መንግሥት፣ 1967 / የአረብ መገለጫ / ለና ይበልጡን ወንጌያ 1924፣ 1940፣ ለና 1961 / በቫሌንት ሕገ መንግሥት / የዚህ ዓይነት ለድገት ምሳሌዎች ናቸው። /

ለመራርን በማመለከት ሕገጋት መንግሥት በፖርቲያቸው በዚህ፣ ለጉዳዩ በብዙ ለገሮች ለጉዳዩ ፓርቲ በቻ ከሆነም በፖርቲው ውስጣዊ ጥንቅር፣ ፓርቲው በሕገ መንግሥቱ ውስጥ በሚጠቀሙ ቦታ፣ በጠቃላይ በአመራሩ በሰፊ ይዘት ሰፊነት ያሳያሉ። የፓርቲው ጥንቅቅና ሲሆን በአመራር በዚህ ለባሉት ውስጥ የሕገመንግሥቱ ገለበጦች ውሳኔና በአብዛኛው የበ.ዲ. መንግሥት ለገሮች ዕድገት ውስጥ ገለጽ ነው። ይኸውም በሕገ መንግሥታቸው ውስጥ በተለያዩ ሁኔታ ሲንጸባረቅ ይታያል።

ለማጠቃለል የበ.ዲ. መንግሥት ሕገጋት መንግሥት በሀገራቸው ውስጥና በውጭ ባለው የጋራ ሚዛን መሠረት የሚለያዩበት ዋና ዋና ነጥቦች ሲኖሩም መሠረታዊ ለጉዳዩን ለላቸው። በፖለቲካ ለጉዳዩ ዓይነቱና የሚያደርገው ለአብዮታዊ ጭንቀት የበላይ ገዢነት፣ በሰላም ለሠርተ ለደሩ ሕዝብ ጠቃሚ የሆነ ጥንባቄና ኢንፍሚያዊ ጭንቀት ለመዘርጋት ሕጋዊ መሠረት መጣላቸው ነው።

4. ሕገ መንግሥት በኢትዮጵያ

ሕገ መንግሥት በ1923 በፊት

ኢትዮጵያ ረዝም የመንግሥት ታሪክ አንዳለት የታወቀ ነው። በሰዎች ይህ ታሪክ የባባና የሰላምን አፈታሪክ ጋር የተዛመደ ሆኖ እናገኛለን። በዚህም ነገሥታት የበላይነታቸውን የሚያጸድቁት ለገዢዎች ለዓዊት ዘር ገንዘብነትን በአጸደቁለት መሠረት በወረደላቸው ሥልጣን ነበር። ይህ አፈታሪክ በተለይም በሰላምና ዊያን ነገር ባይኖር በዩኖኦሎጂካል ጊዜ ተወሰነው ሥልጣን ሲይዙ የበለጠ ገለቱ። በብብረት ነገሥት ። ጽሑፍ ተጠናቀሮ ለብዙ ወቅት ዓመታት የገንዘብ ነገሥት ሕግ ዊያንና የበላይነት ማረጋገጫ ሆኖ ቀይቷል። ለምሳሌ ለቡኅ ማቴያስ በአጼ ዎሪክ ገንዘብ ላይ ። ይህ የቀባሁላቸው ገንዘብ ነገሥት ስር ተደብሮ ማለት ነው። . . . ሃይማኖትም መንግሥትም አንድ አንገዳ ደራሽ አንድ ውኃ ፈባሽ አይደለም። የአብሮ ሃወልዳብጤ ለሰብ ይኩኖ አዎላክ ለሰብ ለብ ነድገገል ሲነገር የመጣ ነው። . . . ። ሲሉ በዚህ ላይ በመመርኮዝ ነው። በቀደም ኢትዮጵያ ሕገ መንግሥት ውስጥ መሠረታዊ ጉዳይ፣ ሕገ በጠቀላላው በአገዛዝነት የሚመጣ፣ ለሁሉም ምላክና የቁመ መሆኑና፣ የመንግሥት ሥልጣንም በዚህ በሚመነጭና ለገዢ አብሮ በመረጠው በቡላ የሚገለጽ መሆኑን ነው። ኢትዮጵያውያን የሕገመንግሥት አብራሪ የነበሩት በፎርገድ ተክለ ሃዋሪያት ። ፈጣን መኖሩና የበላይ ገዢነትን የሚያሳምነን ዓለምን በሙሉ በማድረርና በጽኑ ሕገ ለዘላለም ወሰኖ መፍጠሩ ነው። አንዳንድም ባለሥልጣን ማንተሥላሌ ። ሕገ ለሰው ልጅ አካል ነገር አይደለም። ዓለም ሲፈጠር ለብሮ የተመሠረተ ነው። ። ሲሉ ይህንኑ ማንጸባረቃቸው ነው።

በማንኛውም ቀደም ባረታለን / በተለይ ፊውዳላ / ሕገ መንግሥት ውስጥ ሃይማኖት ከፍተኛ ሚና አንደሚጫወት የታወቀ ነው። በኢትዮጵያ ውስጥ በተለይም በመካከለኛው ዘመን፣ ይህ በጣም ገለቶ ይታይ ነበር። የኦርቶዶክስ ሃይማኖት በሕገ መንግሥታዊ መሠረተኝነት ቤተ ክርስቲያንም በመንግሥት ሥልጣን አጽዳዊነትና ጽናት መስጠቷ የማይኖወጽ ቦታ ነበራቸው። ይህ በተለይ ገለጽ ሆኖ የሚታየው በቀውስ ጊዜያዊ ውስጥ ነው። ለምሳሌ የሰላምናውያን ሥርወ መንግሥት በመመለስ ቤተክርስቲያን የተጣወተቸው ከፍተኛ ሚናና በዚህም ባረታ በፊውዳላ ሥርዓት መሠረታዊ

ከሆነው የምርት መገልገያ መረት ያገኘው ከፋ ተኛ ድርሻ የሚታወቅ
ነው። እንዲሁም ንጉሠ ነገሥት “አር ተደባባይ” ባለመሆኑ
/ወይም በመጠራጠሩ/ ከሥልጣን የወረደበትን ሁኔታ ለማስታወቅ የዘድ
ንገለና ሱባን ያለ በ175ው መቶ ዓመት የባቱ በ185ው የባቱ እያ
ሱን በ205ው መቶ ዓመት ታሪክ ማስታወስ ይበቃል። በሌላ በኩል
የባለቅን ዘር መባል ለመንገሥት ጽናት የነበረውን ሚና በዚያ ደ
ነገሥታት ታሪክ፣ በዘመነ መሳፍንት በነበረው አቲካራና በአጼ ቴዎ
ድሮን ታሪክ መገመት ይቻላል።

በተረፈ ገን የንጉሡ ሥልጣን በገደፈ ሃሳብ ደረጃ ገደብ ለሰነ
በረውም። የቤተክርስቲያኑ የበላይ አለቃ ነው። መረት በመላው
የአርቡ ፍተ፣ ለወደደው ላቀረበውና ታላላቅነትን ላረጋገጠ ይባላል።
ከመላው፣ ባለመነበት ይወሰናል። ይሸማል፣ ይሸራል፣ የአገሪት
የመደረሻ ዓፍ፣ የጦሩ የበላይ አዛዥ ነው። ሆኖም በየጊዜው የሥል
ጣን ተቀናቃኝ አላጣም። እንደሚታወቀው የፊውዳሉ ኢትዮጵያ “ታሪክ”
በአመዛኙ የመሳፍንት የበላይ ሥልጣን ይገባናልና እንቅ የሌላውን
ለማስገበር ያደረገው የጦርነት ገደብ ነው። በፊውዳሉ ሥርዓት መሠ
ረት ጠባይ በመመገብ፣ ሁሉም በአካባቢው በባለቅን ዘር በመመዘኛና
ይበልጡም በአካባቢው ኃይል በመመካከሩ፣ ይገባናል ጥያቄውን እንበት
ይህን የሚያጸድቀለት አቡን በአካባቢው ወይም በአሌክሳንደርያ
“በመገዛት” የሚያቋርጥ ሸሚያ ያካሄድ ነበር። በዚህ ሂደት ውስጥ
በሰዓል ሰዓል ያስገኝቱ ጠንካራ ንጉሶች በወጡበት ጊዜ /አምደጽዮን፣
ዘረያዊ፣ ወዘተ.../ ጠንካራና ያሳቡ መንገሥት ተቋቋሟል።
በሌላ ወቅት በተለይም በዘመነ መሳፍንት፣ የየአካባቢው መሳፍንት
ኃይል ጠንካራ ያለበትናው ፍጹም ወደ መጥፋት የደረሰበት ሁኔታዎች
ታይተዋል።

በዚህም በፊውዳሉ ሥርዓት ማሳረጊያ ያሳተፉት ዓመቶች በቴዎድሮስ
ተጸንቦ በኃይለሥላሴ ከፋ ተኛ መሰሉን የያዘው ፊውዳላዊ ፍጹምነት
ታይቷል። ሐገ መንገሥቱም መሠረታዊ ባህሪውን ባይለውጥ ባለተጻፈ
ወደ ተጻፈነት በመለወጥ በ1923 በጽሁፍ ወጥቷል።

የ1923 እና 1948 ሐገ መንግሥቶች

1923 ሐገ መንግሥት ራሱ ሐገ መንግሥቱና ማብራሪያ “ዘረዘረ” ሐገ “አብሮ” ተዘጋጅቷል። ዘርዘረም ሐገ መንግሥቱን የፈረመት ንጉሱ መሰፍንተኛ፣ ባህና ቱና ሽማምንተ በዚያው ቀን ልክ አንድ ሐገ መንግሥት ፈረመው የተቀበሉት በለሆነ ከፋ ቱና ሥልጣን ያለው ሰነድ በመሆኑ ለተንተኛው አብሮ መታየት ያለበት ነው።

የ1923 ሐገ መንግሥት በገላጽና በጽሁፍ ያባቃመጠው የቀየውን ፊውዳላዊ ንጉሥነት ሲሠን፡ ለፊውዳላዊ ፋጽኖች መጠናከር መንገድ ጠርቷል። የተረቀቀበት ዘመን፣ የረቂቅ ጠባቦች የተገኙበትና የተጠኑ በት ለባባሊያቸው ሲታዩ የሚያስገርመው ሰነዱ ምን ያህል ዘመናዊ /ከርዚያ/ ለስተባባሪያቸው የሚያስተጋባ መሆኑና በብዙ ቦታ ኃላቂ ሊሆኑ የሚችሉ ፊውዳላዊ ለስተባባሪያቸው ቀላጭ አድራጎ ማባቃመጡ ነው። በለዚህም ንጉሠ ነገሥት ሰፊ ሥልጣን ሲሰጠው “ጽንተው የቅዱስ ሐገቸ ባያፋሪ / አንቀጽ 10 / ማለትም ፊውዳላዊ ሐገቸን ባያፋሪ ነው። በዚህም ተከለሃዊያትም አንዳሉት “አንደዚህም ማለት በዚህም ጊዜ ንጉሠ ነገሥት መሰፍንተኛና ባላባቸው መኪንንተኛም ለጠዘቡ ቀገዚት አድራገውለት ወደ መሸሸሉ ለመረት ነው። “በአጭሩ የፊውዳላዊ ሥልጣን በጽሁፍ ታወቀለት፣ ንጉሠ ነገሥት የዚህ የበላይ ለስተባባሪ አንዲሁንና በጠደወት ባለ ወይም ሲሞት በደገባኛል የሚደረገው ሽቡቻ የሚቀነበበት መንገድ ተደነገገ።

በንጉሠ ነገሥት ለሐገ መወሰኛ የሚሰጡት /ተገቢያቸው/ /አንቀጽ 31/ “መሰፍንተኛ... መንግሥታቸውን በኃላፊነት ቦታ ለብዙ ዘመን ያገለገሉ “ማለት ዘረዘረ መሰፍንተኛ አንዳንድ አቀንዖኛቸው ብቻ ሲሆኑ “የመንግሥት ሐገ መወሰኛ ለማከራያቸው ከሐገ መምሪያ ለማከራያቸው ይጠቀሙ ያላቸው አንዲደመጥና አንዲከበር በሐገ ተወሰኗል “/ማብራሪያ አንቀጽ 59/። ሰፊው ጠዘብ በሐገ መምሪያ ምርጫም ሁከት ሲሆን ምንም ሃይነት ተከትሎ አንደኛው ሐገ መንግሥት በገላጽ ለስተባባሪ ጠታል። የመምሪያ ሐረጎች በመኪንንተኛና ሽቡቻ ብቻ መረጣቸው /አንቀጽ 12/ ባያበቃ የማብራሪያው አንቀጽ 49 በገላጽና በማንኛው ለባንነት አንዳባቃመጠው “የሐገ መሪ ለመሆን የሚመረጡ በቻቸው በመታወቅና በአውቀታቸው ጋር ለንጉሠ ነገሥቱ ለጠዘቡ መተማመን

የጣልያን ርብት ያለው ናቸው ለንጂ በገንዘብ ብቻ የከበሩ ተራ
በጋጥ... ለንጃደመረጡ በጣገ ተወሰኗል :: ምግባሩ ለምብር
ተራራነት ለንጂን ሰፊው ሐዘብ፣ ብቁ ማለት የጀመረው የንግድ
ጥርጥፍ ለንጂን አይታም ነበር :: ለመተማመን የጣልያን ባለቤቶች
መሆን ዓይነተኛው መለኪያ ነበረና :: ይህ ሁኔታ ለንጃደመረጥና የመ
ደብ ተቀናቃኙ ለንጃደመረጥም የንጉሠ ነገሥቱና የነገሥታቱ ቤተ
ዘመዶች የመሰናበቱትና ለገረ ገዢዎች... ሌላውም የኢትዮጵያ ተወላጅ
/ከነሱ የተረፈ ባለ/... ለርብቱ ለንጃደነቁ በጣገ ተወሰኗል ::
/ማብራሪያ ለንጃደ 74 እና 75/ :: በግልጽ 1923 ሐገ መንግሥት
ከቴሃዲሽን ጀምሮ መጠናከር የጀመረው ፊውዳላዊ ፍጹሙነትን የአሁኑ
ሕጋዊ መልክ የመሰጠት ስርዐት ለንጂ ነበር ይታያል :: በ1948 የተ
ሸሸለው ሐገ መንግሥት?

1948 ተሸሸሉ የወጣውን ሐገ መንግሥት ለምን ለንጃደመረጥ ብ
ዘና የተለያዩ ጠባቦች ተገንዝረዋል :: የጣልያን ወረራ፣ የሁለተኛው
ዓለም ጦረነትና በዚህም ያከናወነው ከጣልያን በተለይ በአንገላጽ ጋራ
የነበሩት ገንጽነት ያበባታቸው ለኢትዮጵያ ሁኔታዎችና የጠየቁት ለጣልያን
ኢትዮጵያ በኢትዮጵያ ለንጂና መግባታቸው በፈጠረው ሁኔታ ሐገ መን
ግሥት መባባስ የነበረው የፈጠረ ሐዘብ፣ ያለባቸውን የበለጠ ለጣ
ጠናከር የነበረው ፍላጎት፣ ለውበት በጣደግ ላይ የነበሩት ለኢትዮጵያ
ያይላትና የነሱን ገፊት ለማስተንፈስ መቆጣጠር የነበረባቸው ስርዐቶች
ወዘተ... በጣልያንና ናቸው ::

ይህ ሆነ ይህ የ1948 ተሸሸሉ ሐገ መንግሥት በቀረጽ ለንጂ መሠረታዊ
በሆነ ይዘት በ1923 ተሸሸሉ ሐገ መንግሥት አይለይም :: የመጣው ለጣልያን
በጣልያን ለንጃደመረጥ በጣደግ፣ የፊትና ወዘተና ገጽታ የጣልያን
ሐገ መንግሥት በመሠረት ወዘተ... በዚህ መሠረት ተንገረው የነበሩ ጣልያን
ያፋፍተው ለተራራነት የንግድ ገደብ በጣደግ፣ ወዘተና ሁሉ ለጣልያን
በሐገ መንግሥት ገደቦች በጣልያን ወዘተ... መልኩ ይወጣልና :: ለንጂ
ነገሥት ገንጽ ሐገ መንግሥት በዚህ ሐገ መንግሥት መሠረት ሐገ መንግሥት
ሥልጣን በመሰጠት በጣገ ማወጣት፣ ማቆጣጠር፣ በኢትዮጵያ በጣልያን
ወረራውን ሥልጣን ይወጣል :: ግንባታ፣ በተለይም በ1923 ወረራውን
መንግሥት መሠረት በጣልያን የተደረጉት ሐገ መንግሥት ሐገ መንግሥት

ጣብፋፈል / ለምሳሌ ጠቀሳይ ሚኒስትሩ የአባረጃሚው የበላይ መገል/ ለመባሉም በመሠረቱ የፊውዳል የጽሑፍ ደረጃና አብሮ የሚሄደው የጽሑፍ ገጽና የመኪንንት በገጠው አካላት ጣቢን ለንጽግነቱ የየባቱት አንቀጥቃቤ በገሃድ አውጥቶታል

አብዮት ሐገ መንግሥት

የየባቱት አብዮት ሲፈነዳ የነበረው ሐገ መንግሥት በላይ እንደ ታየው ነበር ። አብዮቱ ይህንን ይዞ ጠዘባዊ የሆነ ለውጥ ሊያራምድ እንደሚችል ገልጾ ነበር ። በሌሊትም አብዮቱ ሐገ መንግሥት ሥልጣን፣ በሌሊትም በተዘዋዋሪ የዚህ መገለጫ የሆነውን ሐገ መንግሥት፣ ጥያቄውን በማሰጣጠን ነበር የተንቀሳቀሰው ። አንቀጥቃቤው እንደረፈ ሲሄድ ጥያቄውን ወደ መሰተዳደሩ ጥያቄ ለመለወጥና ሥራ እንዳይበድ በጣብ የአባረጃ ሲፈጸም ወረደ በንጉሡ ፈቃድ ለንጽግነቱ ጠቀሳይ ሚኒስትር ሲሆንም “ጉልቻ ሲለወጥ ወጥ አያጣፍጥም” በማለት አንቀጥቃቤው በዓሳሳው ለንጽግነቱ ሲታይ ፣ ሌላ መቆጣጠሪያ ተፈለገ ። ይህም በንጉሡ ስር ቀ አሳቢነትና ፈቃድ በለንጽግነቱ አባታቸው ነቱበብ ፍቱኛ ሆይ ሆይታ፣ በአባቱንደ አዳባ ሐገ መንግሥት የሚያረቅ በፍቱኛ ሐገ መንግሥታዊ ጉዳዩ ይቋቋም ነበር ።

ይህ ጉዳዩ በመሰረቱ፣ በመኪንንቱና በቀድሞ ሸማቻ፣ በምሥራቅ / የህገሲታውን ጭምር/በጭዛደር “ተወሳይ” ወዘተ... የተባለ መበተና ጣንበራዊ ስርቀና በላም ሲቸል አውርዶ፣ ለሌላውም ይህ ደገፍ የኖው ተለወጠ ሲሆን አይቀርም ለንጽግነቱ በቀጥታ ወተውቶ ይሰጣቸውን፣ አብዮቱን የማፈና ፋታ በተዘዋዋሪ መንገድ ለማሰገን ተቃዋሚ ነበር ። ጉዳዩ ረቂቅን አጣጥሞ በሥራ ወር መጨረሻ ሲቀርብ በጣም በጣም ሌላ ደረጃ ላይ ደርሶ በሰነድ ይፋ ወጥቶ የተቀደሰበትን አብዮቱን የመገደብ ሚና ለመጣት አልቻለም ። በዚህ ወቅት በአብዮቱ ሃይት ውስጥ የተወለደው ወታደራዊ ደርግ በመነሳት በአባቱ ሐገ መንግሥታዊ ለውጥ ለንጽግነቱን በመገፋፋት በላይ የአንቀጥቃቤው ሂደት ሥራ በሰድ በመበባረም 2 ነገ 1967 የንጉሡን በሥልጣን ወ መጨረሻ የሪፖርት መዘጋትና የሐገ መንግሥቱን መታገድ አወጀ ።

እንደ የሐገ ሥራ ለንጽግነት የኢትዮጵያ “የሐገ አብዮት” ነው ። ይህም ለውጡን ለማሟላት በተቻለ ወጪ በሐገ በመጠጠም ተታይ

ባይሆን የለውጡን ሂደትና ዕድገት የሚያመቻቹ ለያሌ ሐገቸን በመደን ገገም ነው። ሐገ መንግሥትን በማመልከትም ለያሌ ጊዜያዊ ሐገ መን ግሥታዊ ደንቦችና ዘላቂ የሆኑ ሐገ መንግሥታዊ ደንቦች አውጥቷል። ለንጋሥም ሐገ መንግሥትን በማመልከት ያንኑ ያህል ወሰን ነት ያላቸው መሠረታዊ መመሪያዎች ወጥተዋል። ሁሉንም በዘረዘረ ለመመርመር ባይቆ ከር ዋና ዋናዎቹ በሚከተለው ለንመልከታለን።

መንገድ ከፋቸው ለባዮታዊ ጊዜያዊ ሐገ መንግሥታዊ ደንብ "ጊዜ ያዊ ወታደራዊ መንግሥት የተቋቋመበት ለዋጅ ቁጥር 1/1967" የጊዜው ከወጡት ማሻሻያዎች፣ በተለይ "የጊዜያዊ ወታደራዊ ደርግንና የሚከተሉትን ምክር ቤት ሥልጣንና ኃላፊነት ለንደገና ለመወሰን የወጣ ለዋጅ ቁጥር 110/1969" ነው። ይህ ለዋጅ የላባዮታን አጠያላይ ለዘመኔያ በመጠቀም "ከሁሉን በፊት የነበረው የሐገቶችን ለገዛዝ ሥረት ባባከተላቸው ጉድለቶች ምክንያት ለገሪቱን በአካላዊ ማነባረቂያና በፖለቲካ ለዘቀት ውበት በሌለበት፣ ለንደዚሁም ለሁሉን ባለንበት የመሸጋገሪያ ወቅት ላይ ላይ የፀጥታ ችግሮች በመፈጠራቸው ይህንን ለባወገደ ሊተየቅ ወደፊት ለንድተራመድ ለማድረግ የሚችል ለጠዘብ ጥቅም ታጥቶ የሚሰለፍ ጊዜያዊ ጠንባራ የላባተዳደር ሥረት መፍጠር በሰበረለገ..." የ1948 ት ሐገ መንግሥት መታገቱን የተቋ ቋት ዋና ዋና ተቋማት ንጉሡና ፖሊሳዊ መፍረሳቸውን ይገልጻል። ከዚህ በተጨማሪ፣ ይህ ደግሞ ለጊዜያዊ ሐገ መንግሥታዊ ለሠራረ መሠ ረታዊ ነው፣ ሐገ መንግሥት ለንደሚዘጋጅ፣ ለባከዚያው "ደርግ" የመን ግሥት ሥልጣን ይዞ ለገሪቱን/ ለንደሚመራ/ በለገሪቱ ያሉት ፋርድ ቤቶች ሁሉ የተለመደ ሥራቸውን ለንደሚሠሩና "ለባከሁን በሥራ ላይ ያሉት ሐገቸ ሁሉ ለለዋጅና ወደፊት ለሚመጡት ሐገቸ፣ ተዕዛዞችና ደንቦች ተቃራኒ ባለሆኑ በባተቀር ለንደጸኑ ለንደሚቀዩ በገለጽ ያስ ቀምጣል። በሌላም የላባዮታ ተገለጠው የሆነው ኃይል፣ ሐገዊ ማዕቀፋን/ ፋረመወርባን/ በገለጽ በማሰባሰብ፣ ለባለጠ ድህና ተገለ የመሰተዳደሩን ተገባሩን ለማካሄድና የለገሪቱን ጠላውና ለመጠበቅ የሚ ያበቸለውን ሐገዊ መድረክ ፈጥረዋል።

ከዚህ በተከታታይ በዙፍ ለባደት ለዋጆች ወጥተዋል። በነዚህም ውስጥ "የገጠረን መረት የጠዘብ ጸገት ለማድረግ የወጣ ለዋጅ ቁ. 31/1967"

“ የገበሬ ግንባራትን ለማቋቋምና ለማጠናከር የወጣ ስላዊ ቁጥር 71/1969 “ “ የከተማ ቦታና ተርፍ ቤት የመንገድ ገንባታ ለማድረግ የወጣ ስላዊ ቁጥር 47/1968 “ እና “ የከተማ የነዳጅ ግንባራ ግጠናከሪያና የማዘጋጃ ቤቶች ስላዊ ቁጥር 104/69 “

“ የሃብት ጥፋሪያ መሣሪያዎችን /ሚንቦ ስፍ ፕሮጀክቭን/ ወደ መንገድ ለማዘዋወርና በቁጥጥርዎ ሥር ለማድረግ የወጣ ስላዊ ቁጥር 27/1967 “ እና “ የሠራተኛ ጉዳይ ስላዊ ቁጥር 64/1968 “ የፊውደ ስርዚውን የምርት ገንጽነት በመበጣጠን ፣ ለተጠቃሚና ወሳኝ ገን ለሠርተ ለደረ ለመቸ የመደብ ተገባ መካሄድና ለአዲስ የምርት ገንጽነት መፈጠር ገዳና ለመጥረግ የተለየ አቦተያየት የሚጣጣው ናቸው ። ለነገሪና ተመሳሳይ ስላዊቶች በአነሳሳቸው አብይት ጉዳዮች ለመሠረታዊ ለውጦች በበፊትየቸው በፊ ጉዳናዎች በአጠቃላይ በአብዮት ውስጥ በተጣወቱባቸው ከፍተኛ ሚናዎች በጥቅል ቢታይ ከፍተኛ የጤን ስንገሥት መሠረተነት ለንግሳቸው ገልጽ ነው ።

የገጠር መረተ ስላዊ የመረተን የነበረ ባለቤተን በግብዓረቱ ገበሬው የድካሙን ውጤት ከፊውደል መዘገፉ ጋር ባይካፈል የራሱ ለንግድደርገ በግብዓቱ ገበሬው በየአካባቢው ተደራጅተ የራሱን ጉዳይ ራሱ የሚመራበት ቢሆን በአገር ጉዳይ ላይ የሚሳተፍበት መንገድ በገበሬ ግንባራት በመደራጀት ለንግድ መንገድ በመበፈቱ ወዘተ... ከፍተኛ አብዮታዊ ለውጥ ያስከተለ ስላዊ ነው ። ዋናውንና መሠረታዊው የፊውደል ሥርዓት ቁልፍ ጉዳይ በሌላካው ለጥቁኖች አዲስ ምዕራፍ የየከፈተውን ያህል ለበዘባዘቸ የገብለተ መረተ ደወላቸው ነበር ። የከተማ መቴታ ስላዊ በከተማው ውስጥ የነበረውን ፊውደልና ሌሎች የበዘበዘ ገንጽነቶች በተመሳሳይ ሁኔታ ለውጦታል ።

የገጠረዎ ሆነ የከተማ መረተ ስላዊ ለንግድ ከፍተኛ ጤን መንገድታዊ ለሰተዋጽኦቸው ሕዝባዊ ተሳታፊነት ከፍ ለማድረግ የፈጠሩት መድረክ ነው ። በፊው ሕዝብ በገበሬ ግንባራትና በከተማ አማካይነት በፖለቲካ በአስተዳደር በፍርድ ወዘተ... በየደረጃው በፊና የማይናቀ ተሳታፊ በደሚረገ ሕዝባዊ ምክርቤት የተለማመደ ነው ። በነዚህና በሌሎችም ሕዝባዊያን ደረጃቶች ውስጥ በአብዮት ዓመታት ውስጥ በሌላ ሌላ ደረጃ ለምድያ ገንጽው ሠርተ ለደር ቁጥር በሌሎች የአብዮት ድሎች /ለምሳሌ መሠረተ ተምህርተ/ ተጥናጅቶ ቢታይ ለሕዝባዊ ምክርቤ

ይበሰጥ መሰረት የተጣለው መሠረት በቀላሉ የሚታይ አይደለም :: በዚህ ውስጥ የአምራች ነበረት ሥራ ማግኘትን ለማቋቋምና ለማጠናከር የተወሰኑት ሐገራዊ ስርዓቶች ከፍተኛ ሚና አላቸው ::

ሌላው ከፍተኛ ሐገ መንግሥታዊ ሚና የኖረት መገላገያዎችን የመንግሥት ወይም በመንግሥት ቀጥሮ ሥራ ያደረገው አሃድና ተዘዎዶ መታየት ያለበት የሠራተኛ ጉዳይ አሃድ ነው :: የማዎረቻ፣ ማበፋፈያ፣ የገንዘብ... ድረ-ፎቶችን በአመዛኙ በገላ ባለቤትነት መውጣት ለአብዮት አዘማኒያና ለተለመዱ ገብ ወሳኝ ስርዓቶች ነው :: ይህ አሃድ ዋና ዋናዎቹን በመንግሥት ሥራ በማድረግ፣ በመንግሥትና በገላ ተከታታይ፣ በገላ ብቻ ሊሠሩ የሚችሉት በመከላከል፣ በከፍተኛ ሐገ መንግሥታዊ ቁጥ ነገሮች ይዘዋል :: የጥር 30/1967 "ሥራ ለሰው ሰፊ ጠብሩ" መሆኑን በመገለጽ ሁሉም ሴት የጽያዊ ለመሥራት አቡል ዕድል አንደበጠው ደንገገ በሠራተኛው ላይ ቀደም የሚደረገበት በዘበዛ ቀረት ተደራጅተና ነቀት መብትንና የአገሩን ዕድገት የሚጠበቅበት ቁጥጭ ያለ መድረክ ፈጥሮአታል :: በተጨማሪም 1974 ተ የሠረተ አደሩ ቀጥሮ ማቋቋሚያ አሃድ ቀጥሮ 213 "ሠረተ አደሩ በነዚህና በሌሎችም ተቋማት ውስጥ ያለውን ቀጥተኛ ተገትኖና ተቆጣጣሪነት ቁጥጭ አድርጎ በማበቃመጥ በኢኮኖሚውና በአጠቃላይ በአዲስ ሥርዓት ገንባታ ያለውን የገላ ሚና አረጋገጠዋል ::

ከሐገ መንግሥት አንፃር መሠረታዊ የሆኑት በነጆች አሃዶች ብቻ አይደሉም :: አንደ ብጤራዊ ጭክራሲያዊ አብዮት ፕረገራምና የሰሠፖ አብ መቋቋም ያሉት የዚያኑ ያህል መሠረታዊ የሆኑ መንግሥታዊ መመሪያዎች ናቸው :: በዚህ አንፃር የላቀ ገምት የሚጠቀሙና በአብዮት ሂደት ውስጥ ከፍተኛ ሚና የተጫወተው በሚያዝያ 12/1968 በጊዜያዊ ወታደራዊ መንግሥት የወጣው "የሴት የጽያ ብጤራዊ ጭክራሲያዊ አብዮት ፕረገራም" ነው :: ፕረገራሙ ከፍተኛ ሥልጣን ኖሮት በአለፉት የተገላ ዓመታት በፖለቲካው፣ በሶሻሊና ኢኮኖሚው መሰከ ከገዛ የተመራበትና አቀጣጣውን ያገኘበት፣ ከፍተኛ ሐገ መንግሥታዊ ሚና የተጫወተ በነድ ነው :: የተገሉን ወቅት በመለየት በአመዛኙ ቀደም ባረታላባት ሥርዓት ወደ ሶሻሊዝም የመሸጋገሪያ ጊዜ መሆኑን በማሳሰብ የፕረገራሙ ዓላማ "አዲሷን ሕዝባዊት ሴት የጽያ መመሥረትና ወደ ሶሻሊዝም መሸጋገሪያ የሚሆነውን ጽኑ መሠረት መጣል" መሆኑን ያሳያል ::

በዚህም በመነሳት የአብዮትን ወገንና የአብዮትን ጠላት በገለጽ በማስ
ቆጥ መደባዊ ይዘትን አብራረ ተተገሎ ፀረ ፊውዳሊዝም፣ ፀረ ቢዝ
ነሥያዊ ባረታሊዝምና ፀረ ኢምፔሪያሊዝም መሆኑን ያሳያል። በአቀድ
የሚመራ ኢንፍሚ፣ በአቡስነትና በመፈቃቀድ መሪህ ላይ በተገባ የራስ
በራስ ማስተዳደርና ሌሎች መሠረታዊ ሐገ መንግሥታዊ መሪሆኑ በጊሮግ
ፊው በፋረዋል።

ሐገ መንግሥት ነብ ከሆኑት የአብዮት አንቀጥቃሪዎች በመጨረ
ሻ ምናልባት በፍተኛው በታ የሚይዘው መሪ የፖለቲካ ደረጃ ለማስገኘት
የተደረገው ተገባ ነው። በዚህ በቡስ በብዙ ደረጃ መታለፉ ቢታወቅም
ለያዝነው ጉዳይ የኢሠፖስቦ መቋቋምና አንቀጥቃሪውን ገፋ ተ ወደ ፖሊቲ
ቲ ምሥረታው መጨረሻ ምዕራፍ መዳረሱን መጥቀስ ይበቃል። ኢሠፖስቦ
የተቋቋመበት ለዋጅ ዓላማውን ቢገልጽ፡

1. “በጠዘባዊ ደረጃቸው በነበረበት ሥራ ማነበራትና በአጠቃላይ
በኢትዮጵያ ሰፊ ጠዘብ መካከል የሚርከባዊ ሌኒንዝም ፋላስፋ
ና አንጻራዊ አንጻራዊ ማድረግ፤

2. ፊውዳሊዝምን ኢምፔሪያሊዝምን በሮክራሲያዊ ባረታሊዝምን
በኢትዮጵያ ምድረ ሠርቦ ደምቦ ለዳሊቷን ጠዘባዊት ጭብ
ራሲያዊት ኢትዮጵያን መመሥረት፤ ነበረ ተከቡን ወደ በሻሊዝም
ብሎም በሙኒዝም ሥርዓተ ማነበር የመምራት ኃላፊነትና ታሪካዊ
ተሰዕቦ የሚኖረው አንድ ብቸኛና ጠንካራ የሚርከባዊ ሌኒ
ንዝም መሪሆኑ ላይ የመሠረተ የሠራተ አደሮች ፖሊቲን
በጊዜያዊ ወታደራዊ መሪነትና ፀረ ፊውዳሊዝም፣ ፀረ ኢምፔሪያ
ሊዝትና ፀረ ቢዝነሥያዊ ባረታሊዝት በሆኑ የነበረ ተከቡ
በፍሎች ተከባሪነት እንዲመሠረት ማድረግ።” ይላል።

የእነዚህ ሀረጎች ሐገ መንግሥታዊ ይዘትና ፖሊቲካ በላይ በተጠቀሙት
ዓላማዎች አንጻራ ተጠናክሮ መቋቋሙና እነዚህንም ዓላማዎች ያለማወላ
ወል ማራመዱ በኢትዮጵያ ወደፊት ለሚኖረው የሐገ መንግሥት ዕድገት
ወሳኝ ነው።

በለብጠራዊ ጭብራሲያዊ አብዮት ሐገ መንግሥታቸው ቀደም ቢል
ያየነውን በኢትዮጵያ በአለፉት የአብዮት ዓመታት በታየው ዕድገት ጋር

↑ 0 2 9 7

1. ብገ ወገገሥት

- 1.1 ሐገ ወንገሥተ ምንድነው ? ሐገ ወንገሥቶቹ በምን ጭምን ሰዓታት ሊያስገዙ አንደኞቻቸው በምስራ አበረዳ።

2. የበሽላባት አገሮች ሕገጋት መንገዶች

- 2.1 የቦታ ለቦታ ሕግ መንግሥት የመደብ ይዘት ምን ለንደሆነና ለንዴት ለንደሚንጸባረቅ ገለጽ :: በዚህም ለንግግር በብርሃኑ ሕግ ሕግ መንግሥት በምን ይለገዛል ?

3. በሰባህነት አቀጣጣ ያሟያው አገሮች ጠገንተ መንገዱት

- 3.1 በቦቫሌስት አቀጣጣ የሚያመሩ አገሮች ሕገጋት መንግሥት መካከል የሚታዩ ለዋነኞቹ መነሻዎች /ምክንያቶች/ምንድናቸው?

4. ጠገ ወንገሥት በኢትዮጵያ

4.1 ቀደም 1923 የኢትዮጵያ ጠገ ወንገሥት ዋና ዋና ባህሪያት ምንድን ነበር ?

4.2 የ1923 ጠገ ወንገሥት ለፊውዳላዊ ፍጹማዊነት መጠናከር መንገድ ጠርጋለ :: ለብራራ :: 1948 ተገም ከዚህ ለንግድ ለብራራ ::

4.3 ለብዮተኛ አባዮት የወሰዳቸው ለርምጃዎች ከጠገ ወንገሥት ጸንሰላሳ ለንግድ ለንግድ መታየት ለሰጧቸው ? በምሳሌ ለብራራ ::

የግንባታ ጽሑፍ

በጉዳዩ ላይ በዙጠነት ጽሁፍ ስሉ። በሰላምና በጥሩ ምኞት
በፍተኛ ለባለፈው ዓመት ስራዎች ላይ ተገቢውን ማስተካከል ሲቻል።

1. Asmelash Beyene (Compiled by) (1974): Studies in Ethiopia Government and Administration. HSIU. Addis Ababa. (The Contributions of Seyoum G/E "Structure of the Ethiopian Government" and Markakis and Asmelash" Representative Institutions in Ethiopia" are of particular interest.
2. V.Y. Chirkin and Y.A. Yudin (1978) The Socialist oriented State. Progress Publishers Moscow. Chapter II Constitution the Fundamental Law of Socialist Oriented State.
3. Jawitsch, L.S (1981) The General Theory of Law Progress publishers Moscow.
4. ሌሊን በብዙ በታያቸው በሌሎች ሕግ አገልግሎት ለሌሎች ሕግ አገልግሎት ያዩት ጽናታል። የሚቀጥሉት በተለይ የሚጠቀሙ ናቸው። /በብብርባ በራያቸው በሌላም፡ ገጽ/
  - " Constitutional Illusions" 25: 196-120.
  - " The Constitutional Market-Place" 8:312
  - " Between the Battles" 9:461-62, etc.
5. A.K.H. Makhenko (1976) State Law of the Socialist Countries. Progress publishers, Moscow.
6. ባርባ ማርክስ በሌሎች ሕግ አገልግሎት ገጽ የሆኑ ተጓዥያቸው ጽናታል። በሌላ ሁኔታም የፍጥነት ተጓዥ ለሕግ አገልግሎት ጥናት ብዙ ለበተዋጽኦ ስላለው። ሆኖም በተለይ የሚጠቀሙት ለክብር ያለባቸው ናቸው።
  - " Class Struggle in France" and Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte"
7. J. Paul and C. Clapham (1967) Ethiopian Constitutional Development a Source Book). Oxford University Press

ምንም እንኳን አቀራረቡ ተገብረው የምንጮቹ አመራረጥ ገለጽ የሆነ የብሔራዊውን አዛውንት የሚያንፃባርቀው ቢሆን ጠቃሚ ምንም ዓይነት ዓላማ / ቦርስ ቡስ / ነው።

8. CR Strong (1966) Modern Political Constitution. English Language Book Society. London.

በአብሔራዊ የሕግ መንግሥት ገደብ ሃሳብ ገለጽና ቀላል አቀራረብ። በሌላ ሕግ መንግሥት ዕድገት ጥሩ ዘርፍ አለው።

9. J.P. Triska (ed) (1968). Constitutions of the Communist party States. Hoover Institution.

የወዛሬ ሥልጣን በተሰጠበት ደረጃ በያንዳንዱ አገር የወጡትን ሕግ መንግሥቶች የያዘ ነው። በአዲሱም በአገሮች መካከልና በያንዳንዱ አገር በተለያዩ ጊዜ ያሉትን ጠገንተ መንግሥት አካላት ለማጥናት በጣም ጠቃሚ መሆኑ ነው።

10. ግህ ተሠላሲ ወልደመስቀል/1962/ ዘክረ ነገር በተለይ ምዕራፍ 19 "በሌላ ሕግ መንግሥት" 1923 ሕግ መንግሥትና ዘርዘሩን በየቦርድገድ ተከለሃዊ ያተ ማበራሪያ ገንገሮችን ይዟል። / 756 - 831 /

11. ፋሲካ ናህም /1972/ የቦቫሊት ኢትዮጵያ የሥራ በንግድ በመሠረታዊ ሕግ አንደኛው።

የኢትዮጵያ ሕግ መጻሕፍት 11: 13 -17 ።

ሕግ መንግሥት ነፃ የሆኑ ደንቦች ወይም መመሪያዎች በጽሁፍ ውስጥ ተጠቀሰዋል። የኢትዮጵያ 1923 እና 1948 ሕግ መንግሥቶችና የኢትዮጵያ ሕግ መንግሥት / 1945/ በሰነድ ሰነዶች ይገኛሉ። በአገልግሎት በሰነድ በግልጽ ይገኛሉ።

01. 02. 03. 04. 05. 06. 07. 08. 09. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839

Proudly
brought
to you

www.binyamhk.wordpress
com

